

«Согласована» Заместитель директора по УВР МБОУ СОШ с.Арыг-Узюнский <u>Шивитпей Н.А./</u> «03» <u>сентября</u> 2023г.	«Утверждена» Директор МБОУ СОШ с.Арыг-Узюнский <u>Аир-Санаа С.М./</u> Приказ № <u>188/п</u> от «03» <u>сентября</u> 2023г.
--	--

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по родной (тувинской) литературе
для 9 «б» класса

учителя родного языка и литературы
Мунзук Алёны Доржуевны

на 2023-2024 учебный год

ТАЙЫЛБЫР БИЖИК

Тыва аас чогаалы болгаш литература

Тыва аас чогаалы болгаш литература болза чоннуң чогаадыкчы салым-чаяянының боттуг көстүүшкүннери болур. Аас чогаалы тываларның ада-өгбелериниң чүс-чүс чылдарда чогаадып, болбаазырадып келгени сөстүң уран чүүлү болур. Ооң эстетиктиг чаңчылдарыңа даянгат, делегейниң улустарының (эң ылаңгыя орус, моол) литератураларның үлегер-майыын эдерип, тыва чечен чогаал 20 чүс чылдың чээрбиги чылдарындан бээр боттанып келген. Амгы үеде тыва аас чогаалы болгаш литература Тыва Республиканың чонунуң культуразының эң улуг доктаамал эстетиктиг чаңчылдарлыг уран чүүлү болу берген. Ол ам чонну чаагай чаңчылдарга кижизидериниң, өгбелерниң алдарлыг төөгүзүн өөренириниң, келир үеге бүзүрөп болур дугайында идегелди быжыглаарының чепсээ апарган.

Тыва аас чогаалын болгаш литератураны башкылаарының сорулгалары

Аас чогаалы болгаш литература кижилерниң медреселин сайзырадырыңа, сагыш-сеткилин байыдарыңа, аажы-чаңын хевирлээринге, чоннуң чаагай чаңчылдарын эдереринге аажок улуг салдарны чедирип турар. Ынчангаш үжен чылдардан бээр солуннарга, номнарга литератураның болгаш аас чогаалының дээр чогоалдарын парлап эгелээн, а дөртен чылдарның ийиги чартыындан бээр школага, башкы училищезинге база педагогика институтунга өөредип эгелээн. Аас чогаалы болгаш литература тыва школаларда ыяап өөренир, башкылаар эртемнер апаргылаан. Моон соңгаар тыва аас чогаалын болгаш литератураны уран чүүлдүң өске хевирлери-биле холбаштырып өөретпишаан, дараазында сорулгаларны чедип алырын айтыр херек.

- Тыва улустуң шаандагы болгаш амгы амыдыралы-биле, хосталга, аас-кежик дээш чүс-чүс чылдарда чоннуң демисежип чорааны-биле улустуң аас чогаалы болгаш чечен чогаал өөреникчилерни таныштырар болгаш оларны төөгүчү ёзу-биле угаап өөредир.
- Улуг Октябрьның болгаш тыва улусчу революцияларның тыва улуска ачы-хавыязының дугайында чогаалдар өөреникчилерниң үзел-бодалдарының сайзыраарыңа улуг рольду ойнаар.
- Россияның хөй националдыг улустарының аразында акы-дунма хамаарылгазын база кожа-хелбээ чурттар-биле болгаш делегейниң бурунгаар депшилгелиг чоннары-биле харылзааларын көргүскен чогаалдар чалыыларның патриотчу болгаш интернационалчы сеткилдерин оттурарыңа үнелеттинмес ажык-дузалыг.
- Улустуң аас чогаалы болгаш литература аныяк салгалды чаагай идеалдарга, улусчу моральга, ужур-чурумга кижизидер талазы-биле эвээш эвес курлавырлыг болганда, оларны төрөөн чуртунга, чонунга, ооң төөгүзүңге чоргааралды, бойдуска, кижиге, дириг амытаннарга гуманисти ёзу-биле хамаарылгалыг болурунга кижизидеринге хөй материалды бээр.
- Мөзүлүг болгаш мөзү чок маадырларның омур-хевирлерин дамчыштыр тыва литература ак сеткилдиг принципалдыг, үнелиг чүүлдерни хүлээп алып, деткиир болгаш четпес чүүлдер-биле эптешпес, демиселчи салдарларны өстүреринге дузалаар.

- Тыва литература амыдыралга тура-соруктуг, омак-сергек, бурунгаар чүткүлдүг, хей-аъттыг кижилерни өстүреринге үнелеттинмес чепсек бооп чоруур.
- Төрөөн чогаал кичээлдери уругларны күш-ажылга кижизидеринге кезээде бараан бооп келген. Чогаалдарның бир мөзүлөш овор-хевирлеринин үлегерлери тургузукчу күш-ажылды алдаржыдып, аңаа киржиринче, ону хүндүлээринче аныяк салгалды кыйгырып турар.

Программа тургузуу:

- Тыва литератураның чогаалдарын школага өөредири-биле дараазында чүүлдерни барымдаалаан:
- Чогаалдарның бедик идеяли, уран-чечени, амыдыралчызы, өөредиглиг болгаш кижизидикчи ужур-дузазы;
 - Чогаалдарның тема аайы-биле хөй талалы, эң ылаңгыя улуг төөгүлүг болуушкуннарның болгаш амгы үениң амыдыралында бир мөзүлөш чүүлдерниң ужур-дузазын билип алырынга таарымчалы;
 - Жанрларның болгаш стильдерниң хөй янзылы;
 - Өөреникчилерниң хар-назынынга чогаалдарның таарымчалы;

Программада кирген чогаалдар 3 бөлүккө хувааттынар:

1. Өөреникчилерниң албан номчааш, башкының дузазы-биле сайгарып өөренир чогаалдары;
2. Немелде номчулгага хереглээр чогаалдар (5-7 класстарга);
3. Класстан дашкаар номчуур чогаалдар. Оларны башкының сүмелээни-биле өөреникчилер эки тура-биле шилип номчуур. Класстан дашкаар номчулга—өөреникчилерниң эстетиктиг билиглерин байыдарының эргежок чугула хевири. Ону үргүлчү хынаары башкының ажил-чорудулгазының чугула кезээ болур.

Тыва литератураны башкылаарының кол-кол методтары.

Мурнакчы методиктиг эртем чечен чогаалды школага башкылаарының дорт кол методтары барын, оларны билдилиг ажыглаарын сүмелеп турар.

Чогаадыкчы хамаарылгалыг номчулганың методу - ортаакы класстарга ажыглаар эң-не үре-түңнелдиг болгаш таарымчалыг метод. Ону ажыглап тургаш, өөреникчи кижини бүрүзүнүн чечен сөстү чугаалап, дыңнап, ажыглап, ооң аян-сырынынга таалап билип чоруурун башкы чедип алыр сорулгалыг. Чечен чогаалды номчууру сөс бүрүзүнге номчукчунун кичээнгейин негээр, ооң күзелдерин, бодалдарын ханыладыр, доюлдуурар нарын ажил болур. Бо дээштиг, ажыктыг, үре-түңнелдиг метод чечен чогаалды өөредип эгелээрде болгаш ону сайгарып доосканда хөй ажыглаттынар.

Чогаадыкчы хамаарылгалыг номчулганын методун ажыглап турда, чечен чогаал өөредири-биле дараазында аргалары хереглеттинер: башкының аянныг номчулгазы, өөреникчилерниң аянныг номчууру, тайылбырлыг номчулга, чогаал

дугайында беседа, боданып харыы тывар айтырыглар салыры, бижип харыылаар онаалгалар бээри. Бо методту ажыглап турар өйде өөреникчилерниң кылыр ажылдары мындыг: чечен чогаалды класска болгаш бажыңга номчуур, аянныг номчулгага киржир, идепкейлиг дыңнаар, чогаалдың кезектериниң планын тургузар, оларга аттар чогаадыр, сөзүглелдин утказын эдерти чугаалаар, сөзүглелди ажыглап сценарий тургузар, өөрөдилге номунда чуруктарны кичээнгейлиг көөр, чогаалга хамаарыштыр чуруктар чуруур, чогаал дугайында бодалдарын бижимел-биле азы аас-биле илередир.

Ынчангаш чогаадыкчы хамаарылгалыг номчулганың методу башкыдан болгаш өөреникчилерден хөй, солун, хандыкшылдыг ажылдарны негээр.

Дилеп тыварының методу.

Башкының салган айтырыгларыңга болгаш берген онаалгаларыңга өөреникчилерниң класска болгаш бажыңга харыы тыварын дилеп тыварының методу дээр. Бо метод чечен чогаалды сайгарарының аргаларын өөреникчилерниң шингээди алырыңга, литература дугайында билиишкиннерни, барымдааларны, сөстүң уран-чүүлүнүң хоойлуларын билип алырыңга дузалаар.

Дилеп тыварының методун ажыглаарда башкы дараазында ажылдарны чорудар: чогаалчы болгаш чогаал дугайында шинчилел, теорияга болгаш литература төөгүзүңге тураскааттыңан ажылдарга хамаарышкан айтырыгларны шын тургузар; оларга харыылар тыварының оруктарын тодарадыр; класска болгаш бажыңга аас-биле азы бижимел-биле кылыр онаалгаларның системазын тургузар; харыы берзе чогуур айтырыглар тывар, оларга хамаарыштыр диспут тургузар.

Дилеп тыварының методун ажыглап турда өөреникчилерниң кылыр ажылдары: башкының салган айтырыгларыңга, берген онаалгаларыңга хамаарышкан цитаталарны чечен чогаалдан болгаш шинчилел ажылдарыңдан тып чыыр; чогаалды сайгара аарак эдерти чугаалаар, аңаа тыпкан цитаталарын ажыглаар; чогаадыг, илеткел планнары тургузар; бир чогаалды өске чогаалдар-биле деңнеп тургаш, теория-биле, өске эртемнер-биле холбаштырып тургаш, сайгарганының түңнелин бижип илередир; диспутка идепкейлиг киржир, чогаадыг бижиир.

Шинчилел методу.

Үстүкү класстарга чечен чогаал башкылаарының база бир үре-түңнелдиг чепсээ. Бо методту хереглээриниң сорулгазы болза өөрөнгөн чогаалдың мурнунда көрдүнмээн айтырыгларын сайгарары болур.

Шинчилел методу өөреникчилерниң чечен чогаалды үнелеп билиринге, оларның шинчилекчи чечен салым-чаяанын сайзырадырыңга дузалаар.

Бо методту ажыглап турда өөреникчилерниң кылыр ажылдары: чогаалды өөреникчилер боттары сайгарар; ийи азы оон-даа хөй чогаалдарны деңнээр; чогаал болгаш ооң омур-хевирлериниң дугайында бодалдарны өөреникчилерниң кылган түңнелдеринге үндезилеп үнелээри; чогаалды ооң кинозу азы сценарийи-биле деңнээри; чогаалга үндезилеп тургускан шиини, кинону үнелээри.

Дыңнадыг методу.

Чечен чогаал өөредириниң болгаш өөреникчилерни кижизидериниң эң-не делгеренгей ажыглаттынып турар чепсээ. Дыңнадыг методун хереглеп тура ажыглаар аргалар: чогаалчы дугайында башкының чугаазы; чогаалчының чогаадыкчы ажыл-чорудулгазының дугайында лекциялар: кыдыраашты конспект кылырынга, самбыраны планнар тургузарынга ажыглаары, көргүзүг материалдарын болгаш техниктиг херекселдерни ажыглаары дээш оон-даа өске.

Бо методту ажыглап турда өөреникчилерниң кылыр ажылдары: конспект планы тургузар; конспект бижииринге чаңчыгар; айтырыгларга аас-биле харыы белеткээр; илеткелдер бижиир; башкының чугаазын, лекциязын идепкейлиг дыңнаар.

Чечен чогаал башкылаарының чамдык аргаларының дугайында.

Кириилде беседа.

Кандыг-бир чогаалды номчуурунун, сайгарарының мурнунда кириилде беседа чорудары чугула. Кириилде беседа өөреникчилерни чаа чогаалдың утказын эки билип алырынга белеткээр сорулгалыг. Ынчангаш аңаа чогаалдың авторун, оон көргүскени чүүлдериниң болгаш чогаалдарның дугайында допчу медээлерни бээр.

Аянның номчулга.

Кириилде чугаа соонда чогаалды номчуурун организаастаар. Ол болза оон утказын, уран-чеченин билип алырының баштайгы эргежок чугула чадазы болур. Кыска чогаалдарны долузу-биле, а улуг чогаалдарның ханы уткалыг, бедик уран-чечен шынарлыг үзүндүлерин номчуур. Класка чогаалды дыңналдыр номчуурунга өөреникчилерни болдунар шаа-биле хөй кириштирер. Олар чаңгыстап, бөлүү-биле азы рольдарга хуваажып алгаш номчуп болур.

Беседалар.

Чечен чогаалды сайгарарынга кириилде беседадан аңгыда, хостуг беседа, айтырыглар эдертир беседа база маргылдаалыг болгаш түңнел беседалар кичээлдер үезинде үргүлчү ажыглаттынып турар.

Өске аргалар.

Чечен чогаалдың утказын, омур-хевирлерин, уран-чеченин шингээдип, сактып алырынга чогаалга хамаарыштыр чуруктар чорудары, дойдан дүрзүлөр туттурары; Дашка, ыяшка омур-хевирлерни сиилбирледири; чес-холадан омур-хевирлер шуткудары; шиилерге декорация кылдыары; чогаалдың утказын эдerti чугаалаары; шүлүктү, басняны, улуг хемчээлдиг чогаалдардан үзүндүнү шээжиледири дээш оон-даа өске аргаларны башкы четче ажыглаар болза, оон ажыл-чорудулгазы үре-түңнелдиг болур.

Чечен чогаалды сайгарарының ужур-дузазы.

Литератураны өөрөдирде кол роль чогаал сайгарылгазынга онаажыр. Ооң сорулгазы—чогаалдың утказында болгаш уран-чеченинде эң-не чугула чүүлдерни илередип, ооң литература-төөгүлүг болгаш амгы үеге ужур-дузазын тодарадырында.

9-11 класстарга тыва литератураны өөренири мурнукузундан оранчок нарын негелделерлиг апаар; чогаалдарның идеялиг утказы-биле уран-чечениниң чаңгыс аайлыг болурун көргүспүшаан, оларны литература төөгүзү-биле, авторларның чогаадыкчы бот-онзагай талалары-биле холбаштырып өөрөдир. Бо бүгүден аңгыда, чогаалдарның амгы үениң амыдыралынга ужур-дузазын илередири негеттинип турар. Ооң ужурунда чогаалда көрдүнгөн идеялиг, моральдыг айтырыгларны өөреникчилерге билдингир, оларның сагыш-сеткилин хайныктырып турар барымдаалар-биле харылзаштырып чугаалаары чугула.

Тыва литература башкызы бодунуң ажылын үргүлчү орус литература кичээлдери-биле холбаштырып чорудар.

9-11 класстарга төрөөн чогаалга чорудар аас болгаш бижимел ажылдарның хевирлери.

Аас-биле.

Сөзүглелдерни шын, медреселдиг, чүгүртү, аянның номчууру болгаш шээжи-биле чугаалаары.

Номчаан чогаалдарының чамдык үзүндүлерин делгереңгей, допчулай шилип чугаалаары. Айтырыгга делгереңгей харыыны бээри, чогаалдың маадырларының дугайында чугаа тургузары. Бодунуң хайгааралдарынга үндезилеттинген харылзаалыг чугаалар тургузары.

Бижимел-биле.

Өөрөнгөн чогаалдарынга, чамдык үзүндүлерге делгередир, допчулай, шилилгелиг эдертиг бижири; айтырыгга делгереңгей харыы; хемчээли улуг эвес проза чогаалдарының бөдүүн планын тургузары; чуруктуң дузазы-биле харылзаалыг чугаа тургузары; хайгааралдар дузазы-биле чогаадыг бижири.

9-11 класстарга өөреникчилеринин кол-кол мергежилдери болгаш чаңчылдары.

9-11 классты доозуп тургаш, өөреникчилер дараазында мергежилдерни болгаш чаңчылдарны чедип алыр:

- чечен чогаалдың идеялиг утказын илередиринге дузалыын барымдаалап тургаш, композициязын, ооң кезектеринин (чуруктуң, пейзажтың дээш оон-даа өске) ужур-дузазын тодарадыптар;
- чогаалдың төөгүлүг үе-биле харылзаазын тыптар;
- чечен чогаалдың хевирин болгаш утказы таарышкан турар кылдыр чогаалчының чогаадыкчы ажыл-чорудулгазын база делегей көрүүшкүнүн, өөрөнгени болгаш номчаан чечен чогаалдарын үнелеп билер;
- чечен чогаалга болгаш ниитилел айтырыынга чогаадыг (илеткел) бижиpter;

- чогаадыг болгаш аас-биле дыңнадыг (илеткел) планын тургузуптар; темага болгаш планга дүүштүр херек материалдарны шилип база бөлүктөп аптар; сонунургаан айтырыынгга бодунуң хамаарылгазын илередиштер база бодалдарын шынзыдып шыдаптар;
- чечен шүгүмчүлелдиг чүүлдүң, ниитилел айтырыынгга бижиир очерктиң делгеренгей планын, тезистерин тургузуптар;
- чогаадыгның азы илеткелдин утказынгга тааржыр сөстөрни, сөстөрниң турум каттыжыышкыннарын база аянныг аргаларны ажыглап билир;
- энциклопедиялыг база литературлуг словарьларны, библиографияны болгаш библиотека катологтарын, дузалал номнарны ажыглап билир апарган болур.

Литература:

1. Программа «5-11 класстарга тыва аас чогаалы болгаш литература»
Д.С.Куулар, А.М.Монгуш., Кызыл-1994.
2. Төрээн чогаал 5 кл, К.Х.Оргу, В.С.Кызыл-оол., Кызыл-2004.
3. Төрээн чогаал 6кл., К.Х.Оргу, Н.Ш.Куулар, Кызыл 2002.
4. Төрээн чогаал 7 кл, К.Х.Оргу, Х.М.Ойдан-оол., Кызыл-2005.
5. Тыва чогаал 8кл., С.С.Сүрүн-оол, С.Б.Байыр-оол., Кызыл 2001.
6. Төрээн чогаал 9 кл, Ю.Ш.Кюнзегеш, Күжүгет М.А., Кызыл-2007.
7. Тыва чогаал 10кл., К.Х.Оргу, С.Х.Натпит-оол., Е.Т.Чамзырын, Кызыл-2002.
8. Тыва чогаал 11кл, Куулар Д.С., Кызыл-2002.

9-ку класстың тыва чогаалга календарь-тематиктиг планы
Шупту 68 шак.

№	Программа езугаар өөредир материалдарның темалары	Шагы	Өөредир хуусаазы	
			План	Факт
Тыва литератураның укталган дөстери, тывылганы болгаш баштайгы базымнары (1 шак)				
1	Тыва литератураның укталган дөстери, тывылганы болгаш баштайгы базымнары	1		
Тыва литератураның укталган дөстери				
2	Тыва улустуң маадырлыг тоолдары (эпос)	1		
3	«Танаа-Херел» деп маадырлыг тоолдуң кол маадырларының онзагай шынарлары	1		
4	«Танаа-Херел» деп тоолда чоннуң күзел-бодалы. Танаа-Херел-улустуң маадыры.	1		
5	Аянның номчулга «Танаа-Херел»	1		
6	“Каңгывай-Мерген”	1		
7	Каңгывай-Мергенниң маадырлыг чоруктары	1		
8	Маадырлыг тоолдар (эпос) дугайында билиг	1		
9	Күлтегинге тураскааткан биче бижик	1		
10	Моол дыл кырынга үнүп турган тыва чогаалдар.	1		

	Доңгак Барыкаан «Марттың сези»			
11	Кл.д.н. А.Даржай «Бурунгунуң изи-биле»	1		

Тыва литератураның баштайгы базымнары

12	Кл.д.н. Ю.Ш.Кюнзегеш «Означенное суурдан тывылган тураскаал»	1		
13	С.А.Сарыг-оол «Херээжен»	1		
14	Аянның номчулга «Херээжен»	1		
15	В.Л.Эренчин «Дөнен-Шилгим»	1		
16	В.Л.Эренчин «Кадарчы уруг»	1		
17	В.Ш.Көк-оолдун чогаадыкчы намдары, чаа тыва культураны тургузарынга киирген улуг үлүү	1		
18	В.Ш.Көк-оол «Хайыраан бот». Чогаалдың тема болгаш идеязы. Херээжен чоннуң аас-кежикче чүткүлүн, кижизиг мөзү-шынарын алдаржытканы	1		
19	Караның окур-хевир: оон амыдыралга ынаа, дорт тура-соруктуу, ишти-хөңнүнүн байы	1		
20	Аянның номчулга Караның монологу	1		
21	Таарымчалыг окур-хевирлер	1		
22	Таарымча чок окур-хевирлер	1		

23	Шиинин уран-чечени, дылы, сюжет болгаш композициязы	1		
24	Чогаадыг «Карага чагаа»	1		
25	Трагедия дугайында билиг	1		
26	Кл.д.н. В.Ш.Көк-оол «Тыва чуртум», «Чуртум бо-дур»	1		
27	С.К.Тока «Каргыга чорааным», Барлык ховузу», «Анныг-меңниг Тоолайлыг», «Шуурган»	1		
28	С.К.Тока «Аңчывыстың чугаазы», «Докторнуң ачызы». Очерк дуг-да билиг	1		
29	С.К.Тока « Дөңгүр-оол» 1-ги көжеге	1		
30	С.К.Тока « Дөңгүр-оол» 2-ги көжеге	1		
31	С.К.Тока « Дөңгүр-оол» 3-кү көжеге	1		
32	Чогаадыг «Дөңгүр-оолдуң овур-хевири»	1		
33	Комедия дугайында билиг	1		
34	М.Ы.Идам-Сүрүң «Оккур аъттар»	1		
35	М.Ы.Идам-Сүрүң «Союспаң»-тыва литературада баштайгы эрес-дидим чорук дугайында баллада	1		
36	Союспаң – чөптүг эвес, дерзии чоруктарга удур чааскаанзыргай демиселчи. Чогаалдың уран-чечени, дылы	1		

37	Чогаадыг-чурук «Союспаң»	1		
38	Баллада дугайында билиг	1		
40	Класстан дашкаар номчулга \\	2		
41	С. Пюрбю “Төрээн дылымга”	1		
42	С.Пюрбю «Тулчуушкунче»	1		
43	С.Б.Пюрбю «Чечек». Чечектиң өскүс калганы, ону Хая биле Кара-Кадайның өстүрүп кааны	1		
44	Революция мурнунда Тывага аныяк өскөнниң салым-чолу	1		
45	Кол-кол овур-хевирлер	1		
46	Чогаалдың уран-чечени, дылы, ужур-дузазы	1		
47	Чогаадыг-чагаа «Чечекке чагаам»	1		
48	«Чечек» деп шүлүглел дугайында	1		
49	Чечен чогаалда лирика-эпос аймааның дугайында билиг	1		
50	Шүлүглел дугайында билиг.	1		
51	Кл.д.н. С.Б.Пюрбю «Кара-Суг»	1		

52	С.А.Сарыг-оол «Саны-Мөге» 1 кезээ. Човулацның дөвүнчүү. Чааскаанзыраан хөлечик оол: идегелдери болгаш бүзүрелдери	1		
53	Саны-Мөгениң элээди апарып, ада-иезин тып алганы	1		
54	2 кезээ. Чолдуң бедик чадазы. Саны-Мөгениң амыдыралынга болган өскерилгелер	1		
55	Аянның номчулга “Саны-Мөге”	1		
56	Чогаадыг “Чолдуң бедик чадазы”	1		
57	Б.Д.Хөвөңмей «Аныяк Биче-оол»	1		
58	Кл.д.н. С.Щипачев «Кызылда», «Тыва өңнүктеримге»	1		
59	С.А.Сарыг-оол «Белек». Адыгжының, ооң кырган-авазының Кызыл Шеригге дузалаар чорукка шаа-биле киржиپ турары	1		
60	С.А.Сарыг-оол «Белек». Тоожунуң маадырларының портреттерин, сагыш-сеткилдериң, аажы-чаңнарын, чаңчылдарың тода чурааны	1		
61	Чогаадыг «Белек» деп чогаалда сонуургаар маадырым	1		
62	Кл.д.н. Б.Д.Хөвөңмей «Эргим өңнүк»	1		
63	Л.Б.Чадамба «Салым-угаан»	1		
64	Л.Чадамба “Кежээ”	1		
65	О.К.Саган-оол «Арат чоннуң мурнундан»	1		

66	Аянныг номчулга «Арат чоннуң мурнундан»	1		
68	Чыл дургузунда өөрөнгөн чогаалдарының бирээзинге чурук чуруур, камгалаар	2		